

Justyna Siemionow

**STANDARYZACJA MŁODZIEŻOWYCH
OŚRODKÓW WYCHOWAWCZYCH.
MODA CZY KONIECZNOŚĆ?**

Wprowadzenie

Stała zmienność współczesnego świata we wszystkich jego wymiarach wyznacza linię rozwoju cywilizacji dzisiejszego człowieka, który jest jednocześnie jego twórcą i odbiorcą. Stąd też, dla nauk społecznych, w tym pedagogiki resocjalizacyjnej, płyną wciąż nowe wyzwania, wymagające od jej przedstawicieli budowania oryginalnych konstruktów teoretycznych, metodologicznych i metodycznych w toku transdyscyplinarnych poszukiwań i głębokich penetracji dokonań innych dyscyplin naukowych¹. O dzisiejszej pedagogice resocjalizacyjnej możemy powiedzieć, że stała się ona nauką usługową, co oznacza, że oczekuje się od jej twórców gotowych pomysłów na działania resocjalizacyjne, wskazówek co do możliwości ich weryfikacji i oceny, jak również sugestii dotyczących skutecznych form pracy z osobami niedostosowanymi społecznie. Nie jest to zadanie łatwe, gdyż pedagogika resocjalizacyjna, w perspektywie takich wyzwań, stanęła wobec licznych trudności, których rozwiązanie wymaga zaangażowania interdyscyplinarnych zasobów. To raczej podążanie za współczesnym człowiekiem, wieloma problemami uwarunkowanymi wieloczynnikowo, często rozproszonymi w różnych obszarach jego funkcjonowania.

W literaturze przedmiotu można zauważyć brak zgodności dotyczącej nie tylko istoty niedostosowania społecznego, lecz również rodzaju i liczby jego objawów wśród nieletnich. Niektórzy psycholodzy i pedagodzy wyszczególniają nawet kilkadziesiąt symptomów, będących wg nich istotnymi wskaźnikami niedostosowania społecznego, inni natomiast ograniczają się do wymienienia zaledwie kilku czy kilkunastu symptomów tego zjawiska. Może to wynikać stąd, że pojęcie niedostosowania społecznego odnosi się do różnych zaburzeń w społecznej adaptacji jednostki i o wiele łatwiej jest udzielić odpowiedzi na

---

¹ B.M. Nowak, *Rodzina w kryzysie. Studium resocjalizacyjne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 143.

pytanie, w jaki sposób się ono przejawia, jakie towarzyszą mu symptomy niż czym jest².

Skala i rozmiar zjawiska niedostosowania społecznego wśród młodzieży są trudne do ustalenia ze względu na zmienność i wieloczynnikowe uwarunkowanie. W najnowszej literaturze przedmiotu (m.in. Konopczyński, 2013, 2014; Opora, 2009; Siemionow, 2011; Rode, 2013) można znaleźć dane potwierdzające, że niedostosowanie społeczne młodzieży to istotny problem społeczny, utrzymujący się na wysokim poziomie w rozumieniu ilości dokonywanych czynów zabronionych, o zmieniających się jego przejawach, zależnych czynników m.in. ekonomicznych i kulturowych. Z drugiej strony, analizując zjawisko niedostosowania społecznego wśród nieletnich, nie wystarcza już tylko powoływanie się na statystyki policyjne wskazujące na dużą dynamikę omawianego zjawiska, jak również na dane wskazujące wzrost przestępczości o charakterze gwałtownym wśród nieletnich oraz obniżający się wiek sprawców czynów zabronionych. Powyższe przesłanki wpływają na coraz częściej pojawiającą się dyskusję, w gronie teoretyków i praktyków, dotyczącą efektywności procesu resocjalizacji nieletnich w Polsce. Sam termin efektywności w pedagogice resocjalizacyjnej jest trudny do jednoznacznego zdefiniowania. Przede wszystkim dlatego, że brak jest jasnych standardów do oceny działań prowadzonych w procesie resocjalizacji nieletnich zarówno w środowisku, jak i w konkretnych instytucjach. Brak zgodności co do pojęcia efektywności procesu resocjalizacji nieletnich, jak również formalnie określonych standardów pozwalających dokonywać jej pomiaru stał się podstawą do podjęcia działań zmierzających do standaryzacji działań Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych.

Model pracy terapeutycznej i wychowawczej w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym

Resocjalizację rozumie się najczęściej jako związek między metodą resocjalizacyjną a jej wynikiem. Jednak mechaniczne stosowanie interwencji i przestrzeganie zasad resocjalizacji bez zwracania uwagi na to, co się dzieje między podopiecznym a wychowawcą, może nie przynieść zamierzonego efektu. To, co zachodzi podczas realizacji określonych działań resocjalizacyjnych pomiędzy stronami tego procesu: nieletnim a jego wychowawcą, jest o wiele bardziej skomplikowane. Na rezultat resocjalizacji składa się wiele powiązanych ze sobą czynników, których odizolowanie od siebie jest raczej niemożliwe. Dlatego trudno udowodnić eksperymentalnie działanie i skutek każdej pojedynczej

---

² A. Szymański, *Niedostosowanie społeczne dzieci i młodzieży: wybrane problemy*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa 2010, s. 41.

interwencji resocjalizacyjnej³. Prezentowany model działań resocjalizacyjnych obejmuje wiele działań tworzących określoną całość podporządkowaną wskazanym wcześniej celom. Ważne jest, aby cele pracy resocjalizacyjnej były dopasowane do potrzeb wychowanków danej instytucji, co zwiększa prawdopodobieństwo uzyskania pozytywnych zmian w ich zachowaniu.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy jest tu ujmowany jako system resocjalizacyjny. System jest czymś więcej niż tylko sumą elementów, a jego podstawowymi właściwościami lub raczej regułami jego funkcjonowania są ekwifinalność i multifinalność. Ekwifinalność oznacza, że można różnymi drogami dojść do tego samego celu. Reguła multifinalności wiąże się z tym, że chociaż wstępne warunki rozwoju dla jednostek mogą być mniej więcej takie same, to uzyskany efekt może być odmienny⁴. Stąd też, istnieje wiele możliwości pracy z osobą przejawiającą zachowania antyspołeczne. Każda z nich akcentuje odmienne kwestie istotne dla prawidłowego funkcjonowania wychowanka. Zastosowanie ich w pracy resocjalizacyjnej powinno mieć charakter komplementarny i osadzony w kontekście ekologii społecznej. Współcześnie obserwuje się warty odnotowania trend w pracy psychokorekcyjnej polegający na tym, że konstruowane modele wyjaśniające przyczyny zaburzonego zachowania coraz częściej mają charakter zintegrowany⁵. To w znaczącym stopniu decyduje o możliwości oceny ich przebiegu oraz skuteczności.

- Wśród czynników wpływających na poziom skuteczności podejmowanych oddziaływań resocjalizacyjnych, można wskazać:
- Wypracowanie odpowiedniej relacji wychowawczej, opartej na zrozumieniu, życzliwości, bezpieczeństwie, ale również jasnym wyznaczaniu granic.
- Określenie oczekiwań wobec wychowanków, upewnienie się, czy są dla nich czytelne i zrozumiałe.
- Wiedzę na temat oczekiwań podopiecznych wobec instytucji/kadry.
- Ustalenie realistycznych celów do realizacji dla obydwu stron: wychowanków i wychowawców.
- Zaplanowanie poszczególnych działań resocjalizacyjnych oraz poinformowanie o nim podopiecznego.
- Współpracę i zaangażowanie wychowanka w realizację określonych działań.

Model pracy wychowawczej i terapeutycznej realizowany w instytucji resocjalizacyjnej dla nieletnich (Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym) obejmuje zajęcia specjalistyczne, takie jak: psychoterapia indywidualna i grupowa, socjoterapia, biblioterapia, zajęcia psychoedukacyjne, terapia zajęciowa, zajęcia

³ R. Opora, *Resocjalizacja, wychowanie i psychokorekcja nieletnich niedostosowanych społecznie*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2010, s. 18.

⁴ D. Cicchetti, F.A. Rogosch, *Equifinality and Multifinality in Developmental Psychopathology*, "Development and Psychopathology" 1996, vol. 8, s. 597-600.

⁵ R. Opora, *Efektywność oddziaływań resocjalizacyjnych*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2015, s. 62.

edukacyjne, rozwijające zainteresowania (np. artystyczne i techniczne, sportowe, intelektualne). Model zawiera następujące działania:

1. Diagnozę wstępną (w okresie adaptacji), wybór zadań do realizacji, określenie mocnych stron wychowanka, sprecyzowanie zachowań problemowych do natychmiastowej realizacji.
2. Bieżącą analizę realizowanych zadań, określenie stopnia ich przydatności dla wychowanka.
3. Weryfikację określonych celów pracy terapeutycznej.
4. Budowanie motywacji do pracy nad sobą oraz motywacji do systematycznego uczęszczania na zajęcia.
5. Planowanie i organizację zadań specjalistycznych, zatwierdzenie Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego przez zespół wychowawczy.
6. Monitoring i koordynację działań w ramach IPET (za realizację działań odpowiedzialny jest wychowawca).
7. Analizę zmian w zachowaniu wychowanka, prowadzoną nie rzadziej niż co 6 miesięcy, dobrą praktyką jest analiza w odstępach 3-miesięcznych.
8. Określenie skuteczności zrealizowanych działań, wybór nowych działań i/lub kontynuacja już rozpoczętych.

Wskazane powyżej elementy modelu pracy terapeutyczno-wychowawczej powinny być dostosowane do specyfiki danej instytucji, uwzględniając czynniki leżące zarówno po stronie kadry, wychowanków, jak i samej instytucji. Przykładowe czynniki prezentuje tabela 1. Należy zwrócić uwagę, że elementy modelu pracy terapeutyczno-wychowawczej mogą także być podstawą do analizy działań prowadzonych w danej instytucji. Stały się one bazą do określenia obszarów kluczowych funkcjonowania instytucji resocjalizacyjnej dla nieletnich, które zostaną przedstawione w dalszej części artykułu.

Ważne jest, aby określić czynniki wpływające na działania podejmowane w instytucji, tym samym wskazując mocne i słabe strony placówki. To kolejny krok w kierunku poszukiwania wskaźników do oceny skuteczności procesu resocjalizacji. Diagnoza rezultatów resocjalizacji zawsze była niezwykle trudna, dostarczała jedynie zbliżonych do rzeczywistości wskaźników, co prowadziło niekiedy do skrajnych ocen i poglądów dotyczących sensu resocjalizacji⁶.

---

⁶ B. Urban, *Ocena rezultatów resocjalizacji*, [w:] B. Urban, J.M. Stanik (red.), *Resocjalizacja*, tom 1, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 312.

Tabela 1. Przykładowe czynniki wpływające na funkcjonowanie instytucji resocjalizacyjnej dla nieletnich

po stronie kadry	po stronie wychowanków	po stronie instytucji
<ul style="list-style-type: none"> – doświadczenie zawodowe – struktura wieku – wykształcenie i umiejętności dodatkowe – zaangażowanie i motywacja do działania 	<ul style="list-style-type: none"> – poziom sprawności intelektualnej – opóźnienie szkolne (edukacyjne) wychowanków – struktura wieku wychowanków – zaburzenia emocji ujawniane przez wychowanków 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba oddziałów klasowych – liczba pracowni i gabinetów do zajęć specjalistycznych – położenie instytucji, możliwość korzystania z zasobów środowiska lokalnego – wypracowane procedury działania w sytuacjach tzw. nadzwyczajnych np. w przypadku ucieczki wychowanka

Źródło: opracowanie własne.

Dwa wymiary oddziaływań resocjalizacyjnych

Można przyjąć założenie, że działania resocjalizacyjne mają dwubiegunowy charakter. M. Konopczyński (2014) wskazuje, że wymiar pierwszy związany jest z realizacją określonych instytucjonalnych założeń organizacyjnych i procedur formalno-prawnych, bez spełniania warunków niezbędnych dla procesów wychowawczych. Dopiero wymiar drugi odpowiada kryteriom merytorycznym i można go definiować w kategoriach procesu wychowawczego⁷. Stwierdzenie to ma ważne znaczenie dla zrozumienia pedagogicznej istoty procesu resocjalizacji oraz analizy skuteczności prowadzonych w jego ramach oddziaływań. Pierwszy z proponowanych wymiarów ww. autor proponuje określać jako postępowanie resocjalizacyjne i traktować jako poziom wstępnego procesu przystosowania do warunków instytucjonalnych. Przez postępowanie resocjalizacyjne rozumiemy realizowane, zaplanowane oddziaływania o charakterze antropotechnicznym, psychotechnicznym i socjotechnicznym, ukierunkowane na wykształcenie oraz uruchomienie osobowych społecznych mechanizmów

⁷ M. Konopczyński, *Pedagogika resocjalizacyjna, w stronę działań kreujących*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2014, s. 115.

przystosowawczych, umożliwiających adaptację jednostki niedostosowanej społecznie do prawidłowego funkcjonowania w placówce resocjalizacyjnej⁸. W tym procesie powinny być także uwzględnione działania diagnostyczne, zwłaszcza diagnoza potencjałów i zasobów wychowanków.

Drugi wymiar wyróżniony w wychowaniu resocjalizacyjnym to kreowanie resocjalizacyjne, które rozumiane jest jako oddziaływania o charakterze rozwojowym nastawione na wzmacnianie potencjałów podopiecznych. Kreowanie resocjalizacyjne uaktywnia procesy rozwoju struktur poznawczych i twórczych wychowanków. Działania realizowane w tym wymiarze mają przygotować podopiecznych do aktywnego uczestnictwa w szeroko rozumianej kulturze, a więc przyjmowania i zinternalizowania wzorców oraz wartości akceptowanych społecznie.

Przyjęcie tych dwóch wymiarów staje się podstawą do przygotowania i wprowadzenia odpowiedniego modelu pracy terapeutyczno-wychowawczej w instytucji resocjalizacyjnej. W opisywanym modelu można również wyróżnić kluczowe obszary oddziaływań, co umożliwi analizę skuteczności zrealizowanych zadań.

Zagadnieniem skuteczności resocjalizacji interesują się prawnicy orzekający środki wychowawcze, poprawcze i karne, jak i pedagodzy resocjalizacyjni, podejmujący trud długotrwałych oddziaływań. Brak powrotności do przestępstwa jest podstawowym, oczywistym i najprostszym kryterium skuteczności resocjalizacji, które interesuje zarówno prawnika, jak i pedagoga. Przy jego użyciu dokonujemy podziału na zresocjalizowanych i niezresocjalizowanych, bez możliwości stopniowania efektywności⁹. W przypadku resocjalizacji młodzieży niedostosowanej społecznie to kryterium nie może być jedynym i decydującym o ocenie skuteczności prowadzonych w instytucji działań. Decyduje o tym kilka czynników. Po pierwsze, mamy tu do czynienia z nieukształtowaną jeszcze w pełni osobowością, więc podatną na zmiany. Po drugie, na część pojawiających się zmian wpływają aspekty rozwojowe związane z okresem adolescencji. Po trzecie, instytucja tworzy specyficzne środowisko wychowawcze inicjujące i podtrzymujące określone zmiany. Zupełnie inne czynniki zlokalizowane są w środowisku rodzinnym wychowanków, do którego powracają po opuszczeniu instytucji.

Istnieją zatem wyraźne przesłanki, które pozwalają określać skuteczność prowadzonych działań resocjalizacyjnych w instytucji. Analiza przebiegu procesu resocjalizacji w wymiarze indywidualnym jak i grupowym, a przede wszystkim wypracowane na jej podstawie wnioski stają się podstawą ewaluacji tych działań, wprowadzania nowych zadań, kontynuacji niektórych z nich, jak i zakończenia pozostałych.

---

⁸ *Ibidem*, s. 116.

⁹ Z. Bartkiewicz, *Agresywność, kompetencje społeczne i samoocena resocjalizowanych nieletnich a ich przestępczość w okresie dorosłości*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, s. 25.

Kluczowe obszary funkcjonowania instytucji resocjalizacyjnej dla nieletnich

Nauki społeczne, w tym szczególnie psychologia (kognitywna) i pedagogika dostarczają istotnych teoretycznych podstaw i wyników badań empirycznych do podejmowania kolejnych innowacji w profilaktyce zaburzeń zachowania i w resocjalizacji młodzieży¹⁰. Badacze nie wskazują bezpośrednio, które ich osiągnięcia mogą być podstawą do zmian w teorii, jak i praktyce resocjalizacyjnej, zaznaczając tym samym, że charakter tych zmian jest bardzo złożony. Stąd też, nie poszukiwanie pojedynczych zmiennych, a raczej ich określonych konfiguracji, badanie relacji i zależności między nimi, zdecyduje o postępie praktyki profilaktyczno-resocjalizacyjnej.

Opisane poniżej obszary działalności resocjalizacyjnej w instytucji dla nieletnich są propozycją nowego spojrzenia na rodzaj i zakres realizowanych zadań w ramach procesu resocjalizacji. Proces ten ujmowany jest jako: zaplanowane, w oparciu o diagnozę wychowanków, działania mające na celu kształtowanie ich osobowości oraz modyfikację zachowań nieprzystosowawczych, naruszających normy prawne i społeczne. Tabela 2 przedstawia opis kluczowych dla funkcjonowania instytucji resocjalizacyjnej (typu MOW) obszarów wraz z czynnikami, które wskazują na zrealizowanie zadań w danym obszarze, a tym samym na osiągnięcie założonych w procesie resocjalizacji celów.

Zaproponowane obszary analizy działalności instytucji resocjalizacyjnej dla nieletnich mogą stać się także podstawą do opracowania bardziej szczegółowych wskaźników oceny tej działalności. W prezentowanym artykule powyżej stwierdzono, że instytucje resocjalizacyjne dla nieletnich tworzą określony system, o szczególnych cechach (właściwościach), zależnych przede wszystkim od tworzących go elementów, takich jak: kadra pedagogiczna, zaplecze techniczne, specjalistyczna baza oraz warunki środowiska lokalnego. Wydaje się zatem, że błędem byłoby wprowadzenie jednolitej procedury oceny skuteczności prowadzonych w instytucjach działań resocjalizacyjnych. Zaproponowane i dostosowane do specyfiki placówki kryteria mogłyby dopiero stać się podstawą do analizy jej działalności. Warto wspomnieć, że instytucja resocjalizacyjna jest tu ujmowana jako system, składający się z poszczególnych elementów powiązanych ze sobą. Te elementy, co już akcentowano powyżej, nie są jednakowe we wszystkich tego typu placówkach.

---

¹⁰ B. Urban, *Agresja młodzieży i odrzucenie rówieśnicze*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 41-42.

Tabela 2. Opis kluczowych obszarów funkcjonowania instytucji resocjalizacyjnej dla nieletnich.

Opis obszaru	Wymagania
<p>Adaptacja nowych wychowanków</p> <p>Rzeczywistość społeczna, w której funkcjonują nieletni przed umieszczeniem w MOW jest zdecydowanie odmienna. Rytm i porządek dnia, przewidywalność następujących po sobie zdarzeń, nowe relacje interpersonalne, warunki bytowo-mieszkalne – to wszystko jest nowe, a tym samym nieznanne dla nowych podopiecznych. Odrębną kategorię stanowią nieletni, którzy przychodzą z innych placówek resocjalizacyjnych i/lub opiekuńczych.</p> <p>Wiedza, która jest istotnym składnikiem postawy, powinna być uzupełniona o nowe dla wychowanków treści związane z odmiennym środowiskiem, w którym będą przebywać.</p> <p>Elementem utrudniającym proces adaptacji jest często brak akceptacji nieletnich na pobyt w instytucji.</p> <p>Wskazanie celów ich pobytu – realnych, krótko i długoterminowych – to również ważne zadanie w procesie adaptacji, określenie osobistych korzyści zysków dla wychowanków.</p> <p>Zakładany okres adaptacji to 4-6 tygodni</p> <p>Główne zadania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapoznanie wychowanków z organizacją instytucji, kadrą, innymi wychowankami. 2. Wskazanie grupy/klas, miejsca dla wychowanka. 3. Określenie zasad i reguł oceny zachowania wychowanków, wyjazdów do domu rodzinnego, przepustek. 4. Ustalenie formy i częstotliwości kontaktów z rodziną/opiekunami. 5. Wskazanie i omówienie oferty edukacyjnej oraz zajęć dodatkowych, rozwijających zainteresowania. 6. Diagnoza potencjałów i deficytów wychowanka oraz wszelkich niepokojących zachowań w obszarze społecznym, emocjonalnym. 	<p>Program adaptacyjny</p> <p>Schemat określonych działań wspierających proces wdrażania się do nowych warunków instytucji, jej zasad oraz reguł funkcjonowania w określonej przestrzeni resocjalizacyjnej + wskaźniki jego skuteczności.</p> <p>Powszechność i spójność programu z zasadami funkcjonowania instytucji.</p>

<p>Poczucie bezpieczeństwa</p> <p>Elementarna potrzeba w katalogu potrzeb psychologicznych człowieka, decydująca o jego właściwym funkcjonowaniu.</p> <p>W oparciu o teorię przywiązania J. Bowlby'ego – decydująca o przystosowaniu społecznym i prawidłowych relacjach z innymi ludźmi.</p> <p>Wychowankowie często mają ogromny багаż różnych traumatycznych doświadczeń z okresu wczesnego i późnego dzieciństwa, przez ich pryzmat interpretują otaczającą ich rzeczywistość (przekonania kluczowe utrudniające adaptację społeczną).</p> <p>Poczucie bezpieczeństwa – rozumiane jako stan związany z sytuacją tu i teraz oraz jako cecha, co oznacza względnie trwałe odczucie (doświadczenia życiowe, relacja z rodzicami lub jej brak).</p> <p>Znajomość historii życia i doświadczeń wczesnodziecięcych wychowanków – to podstawa do określenia podstawowych działań budujących poczucie bezpieczeństwa w MOW.</p> <p>Institucja przygotowuje i organizuje działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa w rozumieniu fizycznym i psychicznym.</p> <p>Przykładowe elementy decydujące o bezpieczeństwie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring wewnętrzny i zewnętrzny. 2. Zrozumiałe dla wychowanków regulaminy funkcjonowania w instytucji. 3. Określone konsekwencje za naruszanie regulaminów MOW. 4. Opieka psychologiczna. 5. Łatwy dostęp do wychowawcy/pedagoga. 6. Rozwiązania organizacyjne, jak np. małe grupy posiadające swoją przestrzeń do nauki, wypoczynku, aktywnego sposobu spędzania czasu wolnego.	<p>Badanie poczucia bezpieczeństwa wychowanków.</p> <p>Analiza ilościowa i jakościowa zdarzeń negatywnych w MOW.</p> <p>Systematyczne spotkania zespołów wychowawczych.</p> <p>Koordinacja działań psychologiczno-pedagogicznych.</p>
--	---

<p>Zdarzenia ryzykowne (w tym: nadzwyczajne)</p> <p>Zaburzenia zachowania i emocji w grupie osób niedostosowanych społecznie leżą u podstaw naruszania przez nich obowiązujących norm i zasad społeczno-prawnych.</p>	<p>Rejestr i monitoring zdarzeń nadzwyczajnych.</p> <p>Analiza ilościowa i jakościowa podejmowanych działań naprawczych oraz zapobiegających zdarzeniom negatywnym.</p> <p>Wskazanie wychowanków z grupy ryzyka o wysokim stopniu zaburzeń emocjonalnych oraz objęcie ich odpowiednią pomocą psychologiczną i/lub (inną) specjalistyczną.</p>
<p>Wsparcie edukacyjne oraz rozwój zainteresowań</p> <p>Poziom sprawności intelektualnej wychowanków jest wyraźnie obniżony w stosunku do młodzieży właściwie przystosowanej społecznie (ze szkół masowych).</p> <p>Wychowankowie mają często poważne zaległości szkolne, wieloletnie opóźnienie, ujawniają negatywizm szkolny, nie są wdrożeni do systematycznego wysiłku intelektualnego.</p> <p>Niewielki zasób bodźców poznawczych w ich środowiskach rodzinnych często doprowadza do zaniedbania wychowawczego i intelektualnego, część podopiecznych posiada wyższe potencjalne możliwości poznawcze, niż te które ujawnia.</p> <p>Wychowankowie często nie potrafią określić swoich zainteresowań, tego co sprawia im przyjemność, tego co lubią robić.</p> <p>Ważne działania w tym obszarze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Diagnoza potencjału intelektualnego oraz wiedzy z danego etapu edukacyjnego (klasy). 2. Organizacja zajęć wyrównawczych dostosowanych do bieżących potrzeb wychowanków MOW. 3. Przygotowanie adekwatnej do wieku, potrzeb i umiejętności wychowanków, a także możliwości instytucji i jej zasobów oferty zajęć dodatkowych z różnych kategorii: sportu, ekologii, turystyki, historii, języków, muzyki, plastyki itp. 	<p>Wskazanie wychowanków z grupy ryzyka edukacyjnego oraz objęcie ich systematyczną pomocą przebiegającą wg określonych zasad.</p> <p>Określenie mocnych i słabych stron instytucji (rozwiązania organizacyjne, baza, wyposażenie, kadra) oraz przygotowanie oferty zajęć dodatkowych i systematyczne jej modyfikowanie.</p>

<p>Pomoc i wsparcie psychologiczne</p> <p>Planowanie odpowiedniej pomocy psychologicznej wymaga przeprowadzenia diagnozy potrzeb w tym zakresie, głównie poprzez badania psychologiczne i inne specjalistyczne oraz analizę zebranego materiału przez zespół wychowawczy pracujący z danym podopiecznym. Analiza prowadzona jest w wymiarze indywidualnym i grupowym.</p> <p>Prowadzone działania powinny być spójne i powszechne.</p>	<p>Analiza działań prowadzonych przez psychologa w wymiarze ilościowym i jakościowym, indywidualnym i grupowym.</p> <p>Współpraca z instytucjami zewnętrznymi jak PPP, Centrum Profilaktyki Uzależnień.</p> <p>Monitoring Indywidualnych Planów Edukacyjno-Terapeutycznych.</p> <p>Koordinacja pomocy psychologicznej.</p>
<p>Organizacja czasu wolnego wychowanków</p> <p>Wdrożenie wychowanków do systematycznych aktywności z różnych dziedzin, dostosowanie ich do możliwości i potrzeb podopiecznych – to podstawa procesu resocjalizacji.</p> <p>Kształtowanie motywacji do różnych działań, wyznaczanie celów do realizacji, dostarczanie informacji zwrotnych wychowankom.</p>	<p>Badanie zainteresowań wychowanków.</p> <p>Badanie poziomu zadowolenia z zajęć, w których uczestniczą.</p> <p>Analiza ilościowa i jakościowa prowadzonych zajęć z wychowankami.</p>
<p>Współpraca z rodzicami/instytucjami</p> <p>Zasadniczym celem procesu resocjalizacji nieletnich w MOW jest przygotowanie ich do powrotu do środowiska otwartego, tak aby realizowali swoje potrzeby w oparciu o obowiązujące normy społeczno-kulturowe i prawne oraz właściwie wypełniali przypisane im role społeczne.</p> <p>Instytucja powinna stworzyć warunki do podejmowania kontaktów ze środowiskiem rodzinnym podopiecznych.</p>	<p>Model współpracy z rodzicami/opiekunami/instytucjami.</p> <p>Analiza jakościowa i ilościowa kontaktów z rodzicami/opiekunami/instytucjami.</p> <p>Rozpoznanie potrzeb socjalnych środowiska rodzinnego wychowanków.</p>

<p>Rozwój i doskonalenie zawodowe kadry</p> <p>Instytucja posiada określone zasoby i rezerwy kadrowe aby zapewnić ciągłość i płynność prowadzonych działań resocjalizacyjnych.</p> <p>Kryteria naboru i selekcji kandydatów do pracy w instytucji resocjalizacyjnej są jasno określone i dostosowane do specyfiki danej placówki.</p>	<p>Plany WDN (szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne)</p> <p>Określenie potrzeb instytucji w zakresie kształcenia i rozwoju zawodowego kadry pedagogicznej.</p> <p>Praca zespołowa: zespoły przedmiotowe (szkoła), zespoły problemowe (internat).</p>
--	--

Źródło: opracowanie własne.

Kiedy śledzi się genezę i rozwój systemu profilaktyczno-resocjalizacyjnego i w konsekwencji dochodzi się do jego współczesnej struktury i organizacji, to oczywiście uderza jego złożoność, wielość działających podmiotów, skomplikowana zarówno pozioma, jak i pionowa organizacja, wreszcie różnorodność uregulowań prawnych oraz koncepcji stanowiących o jego funkcjonowaniu. Współcześnie cechami tego systemu pozostają z całą pewnością: wielotorowość, rozproszenie sił i środków, różnorodność idei, złożoność organizacji, brak jednolitości oraz wewnętrzna dezintegracja, odizolowanie od innych systemów społecznych¹¹. Zaproponowanie zatem określonej, wspólnej dla systemów resocjalizacyjnych, podstawy (bazy), którą muszą stworzyć i wypracować, wydaje się działaniem uzasadnionym. Oczywiście konieczne staje się przyjęcie odmiennych kryteriów w przypadku systemów resocjalizacyjnych dla nieletnich i dorosłych, jak również otwartych i izolacyjnych.

Podsumowanie

Prezentowany artykuł porusza aktualne i szeroko dziś omawiane zagadnienie wprowadzenia standardów pracy resocjalizacyjnej (wychowawczej i terapeutycznej) w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych. Standaryzacja oznacza ujednoczenie warunków bytowych, organizacji pracy resocjalizacyjnej oraz środków wykorzystywanych do osiągnięcia założonych celów. W przypadku samej organizacji i funkcjonowania MOW standardy zostały już określone przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (listopad 2015), a czas na ich realizację wyznaczono do roku 2020. Warto jednak pamiętać, że cele stawiane w proce-

¹¹ W. Ambrozik, *Pedagogika resocjalizacyjna, w stronę uspołecznienia systemu oddziaływań*, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2016, s. 47-48.

sie resocjalizacji nieletnich w MOW powinny być spójne, jednak dochodzenie do nich odbywa się w odmiennych kontekstach wychowawczych, za pomocą różnych metod. Stąd też, bardziej praktycznym rozwiązaniem byłoby określenie obszarów kluczowych w działalności resocjalizacyjnej MOW, jak również wskaźników do oceny skuteczności prowadzonych w danych obszarach działań. Zatem wspólne i jednolite cele, osiągnięte jednak różnymi metodami i za pomocą odmiennych środków, jak również minimalny poziom skuteczności prowadzonych działań – to podstawa projektowania różnych działań oraz poszukiwania rozwiązań w ramach danej instytucji. To rozwiązanie stwarza też możliwości analizy funkcjonowania instytucji oraz sprawdzenia, czy w stopniu wystarczającym korzysta ona z posiadanych przez siebie zasobów kadrowych i materialnych.

STANDARDIZATION OF YOUTH EDUCATION CENTRES

– THE FASHION OR THE NEED?

Abstract

The presented article is bringing up the current and widely today discussed issue of implementing standards of rehabilitative work at Youth Education Centres. The standardization means the unification of the standard of living, the rehabilitation labour organization and used measures to achieve established purposes. It is important that the goals should be cohesive in the process of social rehabilitation. Achieving these goals takes place in different ways. To indicate and describe the most determining areas in rehabilitative activity of centres would be a practical arrangement. It is necessary to determine shared cells and indicators for their evaluation.

